

- Vries, G.A. de (1971). De Fungi van Nederland III, Hypogaea, Truffels en Schijntruffels. Wetensch. Meded. K.N.N.V. 88.
- Vries, G.A. de (1986). Truffelnieuws uit 1985. *Stephensia crocea* en *Octavianina asterosperma* opnieuw in Nederland gevonden. *Coolia* 29: 70-74.
- Vuure, M. van (1985). Checklist van *Russula* in Nederland. Rijksherbarium Leiden.

Coolia 29(4), oktober 1986

EEN VERHAAL OVER TWEE RESUPINATE TRILZWAMMEN

J. GEESINK, *Molenstraat 27, 6914 AC Herwen*

SUMMARY

Two rare Heterobasidiomycetes, *Myxarium podlachicum* and *Bourdotia galzinii* were found on dead wood in Herwen, Gelderland. The species are shortly described and some taxonomical problems are discussed.

Het is voor mij een gewoonte geworden, om, voordat ik een stuk brandhout in bruikbare stukken ga zagen, het eerst even op schimmels te inspecteren. Op vrijdag 19-8-84 geviel het dat ik op een vermolmd eike-stammetje een zeer dun, wasachtig, iets hobbelig, bijna gelatineus, grijs laagje aantrof, ongeveer 10x5 cm groot. Het stammetje was in het voorjaar tijdens zeer hoog water in de buurt aangespoeld en door mij gejut. Nader onderzoek was snel geboden. Het zagen moest maar even wachten.

Beschrijving:

De grijze kleur blijkt veroorzaakt te worden door onderliggende, zwarte hyfen en sporen van een andere schimmel, waar ik verder niets mee kon beginnen. De bovenste laag, waar het om gaat, is bleek-geel en ongeveer 100µm dik. De hyfen van het subiculum zijn 2-3µm breed met moeilijk te vinden gespen. De basidiën zijn longitudinaal door twee septen kruislings in vieren verdeeld; van boven gezien een wiel met vier spaken. Ieder deel heeft een "sterigme", waarop een spore groeit. De sporen zijn cilindrisch, soms iets gekromd of ellipsoïd, 6-8 x 3-4µm, enkele vormen secundaire sporen (Fig. 1a).

Het is duidelijk dat het hier om een Heterobasidiomyceet gaat. Heterobasidiomyceten bezitten basidiën die gedeeld zijn of anders gevormd zijn dan die van Homobasidiomyceten. Een zeer belangrijk kenmerk is de vorming door de rijpe basidiosporen van conidiën, secundaire sporen of het ontstaan van septen in de basidiosporen. Meer hierover bij Donk (1931: 78-81) en Michael & Hennig (1971: 148-151).

We vervolgen de beschrijving. De basidiën zijn subglobuleus van vorm als ze rijp zijn. In jong stadium hebben ze een lange steel aan een hyfe met septum plus gesp (Fig. 1b). In volgroeide toestand is er een septum dat het bolvormige deel scheidt van de steel, die 3-4 μm breed is (Fig. 1c). De sterigmen (epibasidia is een beter woord) zijn 16-20 x 1,5-2 μm . Tussen de basidiën bevinden zich hyphidia die enkelvoudig en gesplitst kunnen zijn met een dikte van meestal 3 μm (Fig. 1d). Het is het meest efficiënt om het determineren te beginnen met het nieuwste op een bepaald gebied en pas daarna het resultaat met literatuur van vroegere datum te vergelijken. Welnu, met Jülich (1984) kwam ik zonder moeilijkheden op *Myxarium* als genus uit, al had ik, eerlijk is eerlijk, de scheidingswand tussen bolvormig deel van het basidium (probasidium) en de steel pas opgemerkt toen er in de genussleutel om gevraagd werd. Wegens het ontbreken van cystiden, het bezitten van 4-sporige basidiën en kort-cylindrische, kleine, iets gekromde sporen kon het niets anders zijn dan *Myxarium podlachicum* (Bres.) Raitvir.

In 1959 beschreef Christiansen een soort onder de naam *Sebacina subhyalina* Pearson 1928, zonder cystiden en met sporen onder de 10 μm , te weten 7-9 x 3,8-4,2 μm . Hij voegde er aan toe dat hij slechts van *S. sublilacina* verschilt door het ontbreken van cystiden en "calcarous accretions". Volgens Jülich is *S. subhyalina* een synoniem van *Sebacina sublilacina* Martin 1934, hoewel *Myxarium subhyalinum*, in de beschrijving van Jülich (1984: 417-418), leptocystiden heeft. Dit betekent dat Christiansen in 1959 een of andere soort met kleine sporen en zonder cystiden een verkeerde naam heeft gegeven. Dan zou het wel eens zo kunnen zijn dat die soort de *Myxarium podlachicum* uit mijn tuintje is, temeer daar Christiansen *S. podlachia* niet in zijn boek heeft opgenomen terwijl Martin deze laatste wel opnam en *S. subhyalina* juist weglief. Probeer je nu met Christiansen, als proef op de som, mijn soort uit te sleutelen dan kom je regelrecht bij *S. subhyalina* uit.

Met de sleutel van Martin (1969: 60), wordt nog eens bevestigd dat de vondst inderdaad *Sebacina podlachica* Bres. is. De naam *S. subhyalina* is ook door hem niet vermeld.

De vangst gedroogd en verder gegaan met zagen. Omdat B. de Vries ook in deze dingen is geïnteresseerd, deed ik hem wat materiaal toekomen en hij schreef mij terug dat hij het met de determinatie eens was en dat P.J. Keizer drie collecties in elzenbroekbosjes verzameld had, ook met sporen korter dan 10 μm . Dit is de enige melding van deze soort in de Standaardlijst (Arnolds 1984: 272), zij het nog onder de naam *Sebacina podlachica* Bres.

Vijf dagen later, woensdag 15-8-84, verbleef ik een middagje in een andere tuin in Herwen, met ook al vochtige, duistere hoekjes waar hout ligt te rotten. Bovenop een reeds sterk vermolmd, dikke stam van een gekapte Appelboom zag ik wederom van die glibberige, wasachtige resupinate plakkaatjes van zo'n 5-10 x 3-4 cm zitten. A propos, "resupinaat" betekent "op de rug liggend". Dat slaat op het hymenium dat nu niet naar beneden gericht is zoals bij Polyporen en Agaricales gebruikelijk is. Ik nam er iets van mee, stellig denkend dat het wel een zeer goed *Myxarium podlachicum*-jaar moest zijn. Microscopisch was het verschil met de vorige soort echter groot. Het beeld werd n.l. overheerst door vele vaal-bruine cystiden.

Beschrijving:

Bovengenoemde cystiden zijn gloeocystiden, in grote getale aanwezig, die uit het subiculum naar het hymenium groeien, waardoor ze zeer verschillend van lengte kunnen zijn, 50-150 x 5-7 μm met een smallere top van 3-5 μm (Fig. 2a). Verder biedt het hymenium tussen de basidiën hyphidia van tamelijk gelijkmatige breedte, 2-3 μm , iets bochtig en knobbelig (Fig. 2b), tot 10 μm uitstekend en bovendien nog zeer veel anders gevormde hyphidia. Deze hebben een breedte van 0,5-2 μm , zijn boomvormig vertakt, en eindigen puntig (Fig. 2c). Door de overvloed van deze dendrohyphidia zijn de eerder genoemde, bredere hyphiden lastig waar te nemen. Tussen deze drie verschillende soorten cellen bevinden zich, regelmatig gerangschikt, de basidiën, die 4- en 2-sporig zijn. De jonge basidiën zijn clavaat, verdikken zich aan de top tot ongeveer bolvormig ten koste van lengte van de steel (Fig. 2d). De rijpe basidiën zijn longitudinaal kruislings door twee wanden in vieren gedeeld of door één wand in tweeën. Er is geen septum tussen probasidium en steel aanwezig zoals bij *Myxarium*. Het globuleuze deel mat 15-20 x 8-12 μm en de nu korte steel ontspringt uit een septum met gesp en hyfe. Op het probasidium, het bolvormige deel, ontwikkelen zich twee of vier epibasidiën, 25-40 x 3-5 μm , waar de sporen uit groeien, die kort-cylindrisch zijn, dunwandig met apiculum, met de maten 9-13 x 5-5,6 μm en die secundaire sporen kunnen vormen (Fig. 2e). Over de tramastructuur is niets te melden daar die zeer dicht verweven en verkleefd is.

Weer met Jülich werkend moet gekozen worden tussen de genera *Bourdotia* en *Basiodendron*. De laatste valt af wegens een andere groeiwijze van de basidiën en kortere gloeocystiden. Er bestaat één soort in *Bourdotia*, te weten *Bourdotia galzinii* (Bres). Trott. en deze komt duidelijk overeen met mijn exemplaar. In de Standaardlijst is hij opgenomen als een éénmalige vondst (door Donk) van vóór 1930, op wilg (*Salix*). Donk (1931: 106-107) beschreef de

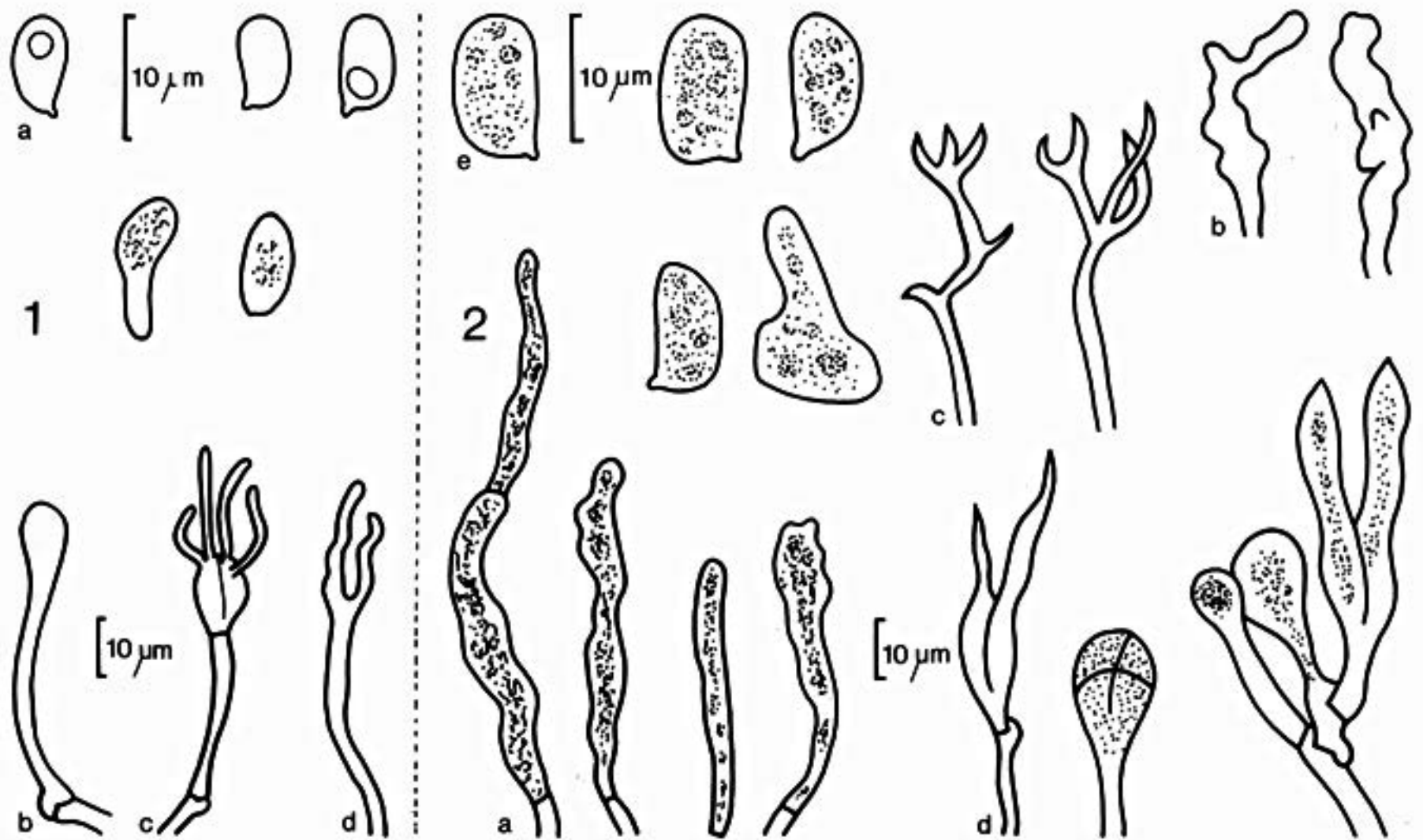

Fig. 1 *Myraxium podlachicum*. a. sporen; b. jong basidium; c. volgroeid basidium; d. hyphidium.

Fig. 2 *Bourdotia galzinii*. a. gloeocystiden; b. hyphidia; c. dendrohyphidia; d. basidiën; e. sporen.

soort als *Bourdotia caesia* Bres. et Torr. Dit is niet zo verwonderlijk want Bourdot & Galzin (1928: 48-49) hadden *Bourdotia puluhuana* Pat. & Lagh. gesplitst in twee "formes", die zij resp. *B. galzinii* (Bres.) Bourd & Galz. en *B. caesia* Bres. & Torr. noemden. Het zijn vormen met elkaar overlappende kenmerken. Alleen de naam *B. galzinii* is overgebleven.

Het is wel aardig te weten dat Bourdot & Galzin ook nog een *Sebacina caesia* Bres. hebben beschreven, nu zonder gloecystiden. Dezelfde is eveneens bij Christiansen te vinden (1959: 27-28) met een wel zeer korte beschrijving. Hij schijnt op de grond voor te komen. Door Jülich wordt hij niet genoemd. Martin (1969: 48) behandelt *Bourdotia galzinii* onder de naam *Sebacina galzinii*. Hij geeft een uitgebreide en duidelijke beschrijving die elk misverstand uitsluit. In Denemarken was de soort tot 1959 kennelijk nog niet gesignaleerd want Christiansen heeft hem niet vermeld.

Het doet mij plezier twee zeldzame, althans zelden opgemerkte soorten van zo'n interessante groep, zo vlak om de deur, te hebben mogen vinden.

LITERATUUR

- Arnolds, E. (1984). Standaardlijst der Nederlandse Macrofungi. Coolia 26: Supplement. 362 pp.
 Bourdot, H. & Galzin, A. (1927, 1928). Hyménomycètes de France. Paris.
 Christiansen, M.P. (1959). Danish Resupinate Fungi, Part I. Ascomycetes and Heterobasidiomycetes. Copenhagen.
 Donk, M.A. (1931). Revisie van de Nederlandse Heterobasidiomycetae en Homobasidiomycetae-Aphyllporaceae. Deel I. Meded. Nederl. Mycol. Ver. 18-20: 67-200.
 Jülich, W. (1984). Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora Band IIb/1. Stuttgart.
 Martin, G.W. (1969). Revision of the North Central Tremellales. Lehre.
 Michael, E. & Hennig, B. (1971). Handbuch für Pilzfreunde II. Jena.